



Υπάρχει τόν τελευταίο καιρό μιά σύγχυση γύρω από τά πολιτικά μας πράγματα. Γίνεται λόγος για: ● ομαδοποιημένες τάσεις (άνταρσίες και συγκρούσεις) μέσα στη «ΝΔ» ● κινδύνους πολώσεως κυρίως από άφορμή τή διεύρυνση τής «ΝΔ» ● σχεδιασμένη απόπειρα πολιτικής έξαφάνισης του Κέντρου ● προϊούσα συμμαχία τής «ΝΔ» με χουντικά κατάλοιπα ● γιά διαφαινόμενους νεοχουντικούς πολιτικούς κινδύνους ● αλλά και γιά κίνδυνο Μαρξιστικού μετώπου.

Καί ενώ ή σύγχυση μάλλον επιτείνεται, άλλα θέματα τελματώνουν τούς πολιτικούς μας οργανισμούς (οργανωτική ύποδομή πού δέν ολοκληρώνεται - Συνέδρια πού όλοένα αναβάλλονται κ.ά.).

Οί δημοτικές εκλογές αντί νά φωτίσουν τόν πολιτικό μας χώρο βοηθώντας και του Τύπου τόν συσκότισαν ακόμη περισσότερο, άφου ό καθένας έβγαζε τά συμπεράσματα τής άρεσκείας του.

Τά «Πολιτικά Θέματα» θέλησαν νά έχουν μιά πιά καθαρή εικόνα του πολιτικού μας τοπίου. Άπευθύνθησαν στον δημοσιογράφο κ. Παύλο Μπακογιάννη και του έθεσαν μιά σειρά έρωτήσεων.

Ο κ. Μπακογιάννης (γνωστός από τίς αναλύσεις του μέχρι πρότινος στην έφημερίδα Βήμα - συγγραφέας πολιτικών βιβλίων) άπάντησε πρόθυμα. Δίνει μιά εικόνα του πολιτικού χώρου από τήν σκοπιά ενός άδέσμευτου σχολιαστή.

Ο κ. Μπακογιάννης ύποστηρίζει βασικά ότι:

● Δέν υπάρχουν ομαδοποιήσεις ότη ΝΔ. ● Υπάρχουν τάσεις όπως άλλωστε υπάρχουν και σε άλλα δημοκρατικά κόμματα. ● Η «ΝΔ» δέν μπορεί νά μή συνεχίσει τήν διεύρυνσή της προς τά προοδευτικά στοιχεία. ● Ταυτόχρονα όφείλει νά άποκτήσει ιδεολογικό πρόσωπο (γιατί σήμερα δέν έχει). ● Όταν ή γενική τάση είναι προς τά άριστερά, τά κόμματα πού θά κινηθούν προς τήν αντίθετη κατεύθυνση κατευθύνονται προς τήν αυτοκτονία.



Κ. Μητσοτάκης - Εύα. Άβέρωφ: Είναι δυό πιστοί τής «ΝΔ» γύρω από τούς όποιους στρέφεται ή πολιτική φιλολογία του τελευταίου καιρού με τήν τάση νά τούς εμφανίζει σαν «ομαδάρχες». Βέβαιο είναι ότι άποτελούν ήγερτικά στελέχη γύρω από τά όποία σε κάποιο άπώτερο χρόνο θά ύπάρξουν συσπειρώσεις. Άλλ' αυτό είναι άπλως... μελλοντολογία.

Πολιτική άνατομία

ανάλυση του κ. Παύλου Μπακογιάννη

Οί δημοτικές εκλογές αντί νά φωτίσουν τόν πολιτικό μας χώρο, αντίθετα τόν συσκότισαν περισσότερο. Ο πολιτικός άναλυτής τής Καθημερινής παρατηρούσε με άπογοήτευση: Όταν μετά από μιά μάχη πανηγυρίζουν όλοι οι αντίπαλοι τό πιά πιθανό είναι ότι στην πραγματικότητα δέν ύπάρχουν «νικητές και νικημένοι». Θά θέλατε νά μās μιλούσατε γιά τίς πιθανές πολιτικές εξελίξεις μετά τίς δημοτικές εκλογές;

Δέν βλέπω καμμιά άμση ή έμσηση πολιτική εξέλιξη ύστερα από τίς δημοτικές εκλογές. Άκόμα και ή έλπίδα μου ν' άποτελέσουν τά άποτελέσματα άντικείμενο έσωτερικής μελέτης και άνάλυσης γιά τήν έξαγωγή όρισμένων συμπερασμάτων - όσο αυτό είναι δυνατόν έξαιτίας τής ιδιομορφίας των δημοτικών εκλογών - δέν πιστεύω, ότι θά έκπληρωθεί στο μέτρο πού θά

ση άσχολεϊται τώρα και έβδομάδες με τήν καταγραφή πληροφοριών πού εμφανίζουν τήν Νέα Δημοκρατία διαχωρισμένη σε άλληλοϋποβλεπόμενες ομάδες (Χίλτονες, Άβέρωφ, Μητσοτάκη, Γ. Ράλλη, Π. Παπαληγούρα, και ένδεχομένως και άλλες). Άνεξαρτήτως άλλων έρωτημάτων - πού θά τεθούν στη συνέχεια - ή ύπαρξη ομάδων ή τάσεων ύπάρχει μόνον στη Νέα Δημοκρατία ή είναι μιά σύμφυτη έννοια με τή λειτουργία ενός κομματικού μηχανισμού. Υπάρχουν τίοιες ομάδες και τάσεις στα άλλα κόμματα, ακόμη και στα μαρξιστικά και μονολιτικά και ποίες, άν μπορείτε νά μās αναφέρετε;

Δέν υπάρχουν ομάδες στην «ΝΔ»

Θά πώ κάτι πού θά πικράνω ίσως μερικούς

έπρεπε νά γίνει κάτι τέτοιο. Μόλις περάσει ή δημοσιογραφική φιλολογία γιά «πολιτικές εξελίξεις», πού βασίζεται κατά κύριο λόγο σε έπιφανειακές και έπιπόλαιες διαπιστώσεις, θά ξεχαστούν και τά άποτελέσματα και τά τυχόν σωστά ή λαθεμένα συμπεράσματα. Έτσι γίνεται πολιτική στον τόπο αυτό. Μόλις περάσει ή πυροτεχνηματική άξία ενός θέματος, παίρνει τό δρόμο γιά τό καλάθι των άχρήστων. Οί έξαιρέσεις από τόν κανόνα αυτό είναι πολύ λίγες.

Είναι λάθος, λοιπόν, νά γίνεται λόγος γιά πιθανές πολιτικές εξελίξεις ύστερα από τίς δημοτικές εκλογές. Άν συνέβαινε κάτι τέτοιο, θά σήμαινε, πώς ή δημοκρατία λειτουργεί κατά τρόπο ύποδειγματικό σ' αυτόν τόν τόπο, όποτε, πιστεύω, ότι και τά άποτελέσματα των δημοτικών εκλογών θάταν διαφορετικά.

Ο τύπος πού άντιπολιτεύεται τήν Κυβέρνηση

συναδέλφους, αλλά είναι δυστυχώς αλήθεια: τὰ ὅσα δημοσιεύονται στὸν ἑλληνικὸ τύπο γιὰ τὰ ἔσωτερικά τῶν κομμάτων, γιὰ τὶς ὑπαρκτές ἢ ἀνυπαρκτές διαφωνίες, γιὰ ἐπικείμενες πολιτικές ἐξελίξεις, γιὰ ἐπερχόμενους ἀνασηματισμούς καὶ παρόμοια, δὲν μπορεῖ ν' ἀποτελοῦν - μὲ ὀρισμένες ἐξαιρέσεις - βάση γιὰ ἐνημέρωση, ἐξαγωγή συμπερασμάτων, σχηματισμὸ γνώμης. Εἶναι τόση ἡ ἀνευθυνότητα παρόμοιων δημοσιευμάτων, πού δημιουργοῦν τελικά τὴν ἐντύπωση, πῶς ἡ πολιτικὴ ζωὴ τοῦ τόπου εἶναι κάλπικη.

Ὅμαδες, μὲ τὴν πραγματικὴ ἔννοια τοῦ ὄρου, δηλαδὴ, ἕνα ἀριθμὸ ἀτόμων μὲ ἔσωτερικὴ συνοχή, κοινούς ἰδεολογικούς στόχους καὶ συγκεκριμένες ἐπιδιώξεις καὶ μὲ ἕναν ἢ περισσότερους ἐκφραστὲς ἐπικεφαλῆς, δὲν ὑπάρχουν μέσα στὴ Νέα Δημοκρατία. Κι αὐτὸ ὀφείλεται στο γεγονός, ὅτι τὸ κόμμα τῆς «Νέας Δημοκρατίας» εἶναι ὀργανωτικὰ ἀνυπαρκτό, καί, κατὰ συνέπεια, χωρὶς ὀποιοσδήποτε ἔσωτερικὴς διαδικασίες γιὰ τὴ λήψη ἀποφάσεων, πού ἀπαιτοῦν συλλογικὴ προσπάθεια γιὰ τὴν ἐπίτευξη πλειοψηφιών, μὲ στόχο τὸν ἐπηρεασμὸ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ἀπόφασης. Τὰ πάντα λειτουργοῦν σὲ ἐπίπεδο προσωπικῶν σχέσεων καὶ ἡ μόνη προσπάθεια πού καταβάλλει ὁ καθένας εἶναι, πῶς θὰ ἀποκαταστήσει, θὰ καλλιεργήσει ἢ θὰ βελτιώσει τὶς σχέσεις του μὲ ἐκείνον πού παίρνει στὴν οὐσία τὶς ἀποφάσεις - τὸν ἀρχηγό. Αὐτὸ τὸ τελευταῖο στοιχεῖο, ὄχι μόνον δὲν βοηθεῖ τὴν ὁμαδοποίηση, ἀντίθετα: τὴν ἀποθαρρύνει.

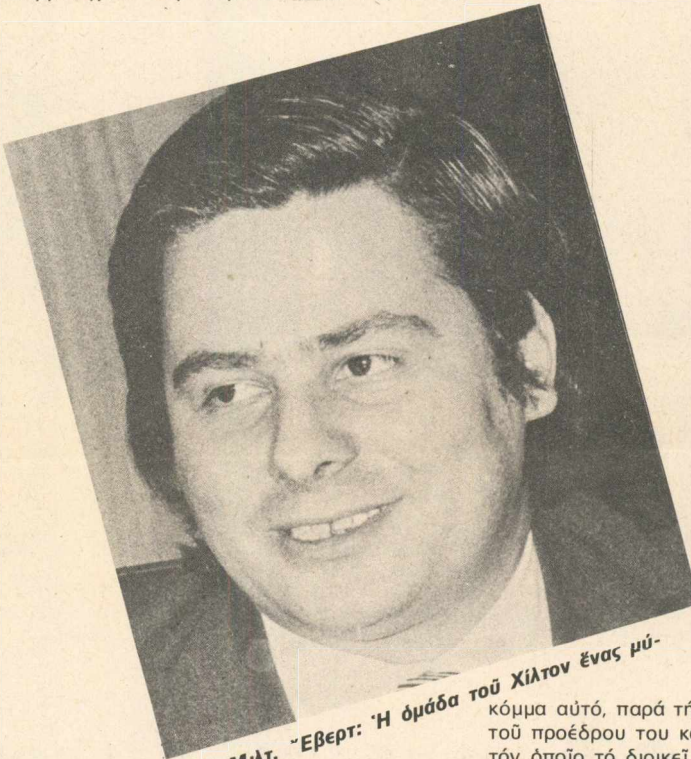
Ἔτσι, οἱ βουλευτὲς τῆς «Νέας Δημοκρατίας» δουλεύουν βραχυπρόθεσμα μὲ κέντρο ἐνδιαφέροντος τὸ ἄτομό τους καὶ μὲ στόχο τὴν ἐπανεκλογή τους ἢ τὴν τυχόν ὑπουργοποίησή τους. Συνεκτικὸς κρικός τοῦ κόμματος αὐτοῦ εἶναι, ἐκτός ἀπὸ τὸν ἀρχηγό, ἡ ἀσκηση τῆς ἐξουσίας. Μακροπρόθεσμα, οἱ βουλευτὲς τῆς «Νέας Δημοκρατίας» παρακολουθοῦν ἀπλῶς, πού θὰ πάει τὸ πράγμα, γιὰ νὰ ἀκολουθήσουν ὅλοι. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ διατηροῦν καλὲς σχέσεις μὲ ὅλα τὰ ἡγετικά στελέχη. Χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει, ὅτι δὲν ἔχουν τὶς προτιμήσεις τους πρὸς τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο πρόσωπο τῆς ἡγεσίας, ἢ πῶς τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο ἡγετικὸ στέλεχος δὲν φιλοδοξεῖ νὰ διαδεχτῆ τὸν Κ. Καραμανλῆ. Ὅπως ἐπίσης εἶναι φυσικὸ νὰ ὑπάρχουν δυσανεκτοί καὶ «μυρμουρίζοντες», πού τελικὰ ἐκτονῶνται σὲ ἰδιωτικὴς συζητήσεις καὶ προσωπικὲς ἐκρήξεις. Ὑστερα, γνωρίζουμε, ποιὰ ἀξία ἔχουν, ἰδιαίτερα στὰ ἀστικά κόμματα στὴν Ἑλλάδα, οἱ προσωπικὲς ὑποσχέσεις τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου βουλευτῆ ἢ πολιτευτῆ. Πόσο σχετικὲς εἶναι οἱ διακηρύξεις καὶ διαβεβαιώσεις τους. Εἶναι γνωστό, ὅτι τὸ 1955 πολλοὶ βουλευτὲς τοῦ τότε «Συναγερμοῦ» ἔχουν ταχθῆ μὲ τὸ μέρος τοῦ Στ. Στεφανόπουλου, γιὰ νὰ στραφοῦν τὸ ἴδιο βράδι πρὸς τὸν Κων. Καραμανλῆ, ὅταν ἔλαβε τὴν ἐντολὴ σχηματισμοῦ τῆς κυβερνήσεως. Ὅπως ἐπίσης εἶναι γνωστό, πῶς ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς βουλευτῶν τῆς Ἐνωσης Κέντρου τὸ 1965 εἶχε ἀρχικὰ στραφεῖ ἐναντίον τοῦ Γ. Παπανδρέου, γιὰ νὰ κάνουν ἀμέσως μετὰ στροφὴ 180 μοιρῶν, μὲ τὴν διαπίστωση μὲ τὴν ὀργανωτικὴ τῆς κυβερνήσεως Νόβα, ὅτι δὲν γινόταν ἡ λύση ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὴν πλειοψηφία τῶν ὁπαδῶν τοῦ κόμματός.

Μὲ τὴν ἔννοια αὐτή, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς μὲ βεβαιότητα, πῶς οὔτε ὁμάδα Μητσοτάκη, οὔτε ὁμάδα Ἀβέρωφ ὑπάρχουν μέσα στὴ Νέα Δημοκρατία. Χωρὶς αὐτὸ, βέβαια, νὰ σημαίνει, ὅτι ἡ κατάσταση αὐτὴ θὰ συνεχιστῆ καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν ἀποχώρηση τοῦ σημερινοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Νέας Δημοκρατίας ἀπὸ τὴν πολιτικὴ σκηνή.

Οἱ ...Χίλιτες

Τὰ ὅσα γράφονται γύρω ἀπ' αὐτὰ εἶναι, σύμ-

φωνα μὲ τὶς δικές μου πληροφορίες καὶ τὶς δικές μου ἐκτιμήσεις, ὑπερβολές, γιὰ νὰ μὴν πῶ, παραμύθια. Ὅπως παραμύθι εἶναι π.χ., ὅτι ὑπάρχει ὁμάδα «Χίλων». Ἄξιζε νὰ σταθεῖ κανεὶς λιγάκι στοῦ μύθου ἀκριβῆς αὐτοῦ καὶ πῶς δημιουργήθηκε. Μόλις ὁ Μ. Ἐρβέρτ βγήκε πρῶτος βουλευτῆς στὴν περιφέρεια τῆς Ἀθήνας στὶς τελευταῖες ἐκλογές, φιλοδόχησε νὰ γίνεῖ Ἀττικάρχης. Θέλησε, λοιπόν, νὰ δημιουργήσει μιὰ «προσωπικὴ δύναμη», ὅπως ἔλεγε, στὴν Ἀθήνα καὶ σκέφτηκε, πῶς ἂν συγκέντρωνε 100 στελέχη, τὸ καθένα θὰ μπορούσε νὰ τοῦ φέρεῖ ἄλλα δέκα, ὁπότε θὰ εἶχε τὴν ἐκλογή του στὴν πρώτη θέση μόνιμα ἐξασφαλισμένη. Ὅργωνσε, λοιπόν, τὴν περίφημη συσείσηση τοῦ Χίλων. Ὅταν ὅμως τὸ καθένα στέλεχος ἀρχισε νὰ συγκεντρώνει τούς δέκα τοῦ πυρήνα του, γρήγορα ἀποδείχτηκε, ὅτι ἕνα μέρος ἀπ' αὐτοὺς ἦταν χουντικοί. Ἔτσι, ἔγινε μὲν ἡ συσείσηση, γιατί εἶχαν πιά ἐκτεθεῖ, ναυάγησε ὅμως ἡ ὅλη ἱστορία. Ὅσο γιὰ τούς βουλευτὲς, πού δῆθεν συμμετέχουν στὴν «ὁμάδα Χίλων», ἀρκεῖ νὰ



Μιλτ. Ἐρβέρτ: Ἡ ὁμάδα τοῦ Χίλων ἕνας μύθος!

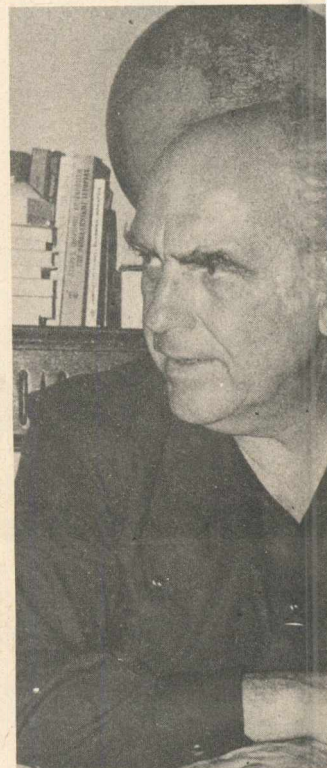
σημειωθεῖ, πῶς δυὸ ἀπ' αὐτοὺς πού ἀναφέρονται, ὁ Καρατζᾶς καὶ ὁ Φύσσας, βρίσκονται σήμερα «στά μαχαίρια» - σὲ δξὺτατο ἀνταγωνισμό. Χαρακτηριστικὸ δὲ τῆς μυθολογίας εἶναι, ὅτι, ἐνῶ ἀρχικὰ παρουσιάστηκαν ἀπὸ μερικές ἐφημερίδες ὡς ἐπικεφαλῆς τῆς συσείσησης τοῦ Χίλων ὅτι προπαγάνδιζαν τὴν ἀφομοίωση τῶν μετριοπαθῶν χουντικῶν στοιχείων ἀπὸ τὴν Νέα Δημοκρατία, ξαφνικὰ οἱ ἴδιες ἐφημερίδες τοὺς παρουσίασαν, μετὰ τὶς δημοτικὲς ἐκλογές, σάν ὁπαδοὺς τῆς διεύρυνσης καὶ πολέμιους τῆς χούντας. Ἔτσι γίνονται στὴν Ἑλλάδα δημοσιογραφία!

Ἐπειδὴ τὰ κόμματα στὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι προϊόν φυσιολογικῆς ἐξέλιξης καὶ διαδικασίας, ὅπως σχηματίστηκαν ὕστερα ἀπὸ τὴ μεταπολίτευση τοῦ 1974, εἶναι φυσικὸ νὰ ὑπάρχουν μεταβολές καὶ ἀνακατατάξεις καὶ αὐτὸ τὸ ἔδειξε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν τελευταίων βουλευτικῶν ἐκλογῶν. Καί ἡ διαδικασία αὐτὴ δὲν ἔχει τε-

λειώσει ἀκόμα, ἰδιαίτερα στοῦ χώρου τῶν ἀστικῶν κομμάτων. Καί ἡ μὲν Νέα Δημοκρατία, ὅπως εἶπαμε, εἶχε καὶ ἔχει σάν συνεκτικὸ κρικό τὴν ἀσκηση τῆς ἐξουσίας καὶ τὴν ταύτισή της μὲ τὸν ἀρχηγό της. Τὰ κόμματα τῆς ἀντιπολίτευσης ὅμως - καὶ ἰδιαίτερα αὐτὰ πού δὲν διέθεταν ἀρχηγὸ μὲ ἰσχυρὴ προσωπικότητα - πέρασαν ἀπὸ μεγάλες ἀναταραχές. Ἐκεῖ μπορεῖ νὰ μιλήσει κανεὶς καὶ γιὰ ὁμαδοποίησι.

Τὰ ἔσωτερικά τοῦ ΠΑΣΟΚ

Κι ἂς πάρουμε, πρῶτα-πρῶτα, τὸ ΠΑΣΟΚ. Τὴν πρώτη περίοδο μετὰ τὶς ἐκλογές τοῦ 1974 ἔγιναν φοβερὰ πράγματα μέσα στοῦ κόμμα αὐτό. Εἶναι γνωστός ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο διαγράφηκαν ἢ ἀποχώρησαν τὰ παλιὰ στελέχη τῆς «Δημοκρατικῆς Ἀμυνας» τὸ 1975. Καί τὸ



κόμμα αὐτό, παρά τὴν ἰσχυρὴ προσωπικότητα τοῦ προέδρου του καὶ τὸν αὐστηρὸ τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο τὸ διοικεῖ, πέρασε ἀπὸ πολλές φάσεις.

Ἄλλὰ καὶ σήμερα μέσα στοῦ ΠΑΣΟΚ ὑπάρχουν διάφορες τάσεις καὶ ὁμάδες. Ἡ ὁμαδοποίηση δὲ στοῦ κόμμα αὐτὸ εὐνοεῖται, γιατί γίνεται σοβαρὴ ἰδεολογικὴ συζήτηση καὶ προσπάθεια ἐλέγχου διαδικασιῶν τῆς ὀργανωσῆς του. Ἔτσι, εἶναι γνωστὴ ἡ μεγάλη διαφωνία πού ξέσπασε μέσα στοῦ ΠΑΣΟΚ τὸ περασμένο καλοκαίρι ἀνάμεσα στὴν Κοινοβουλευτικὴ Ὅμάδα καὶ τὰ στελέχη τοῦ κόμματός πού ἐλέγχουν τὴν ὀργάνωσή του. Αὐτὸ εἶχε ἀναγκάσει τότε τὸν Α. Παπανδρέου νὰ δηλώσει, ὅτι οἱ βουλευτὲς ὑπόκεινται στὶς ἀποφάσεις τῶν συλλογικῶν ὀργάνων τοῦ κόμματός. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ ἦταν νὰ ματαιωθεῖ τότε ἡ ἐξαγγελθεῖσα ἐξόρμηση κλιμακίων βουλευτῶν τοῦ ΠΑΣΟΚ στὴν ἐπὶ-ερχία. Οἱ βουλευτὲς ἀρνήθηκαν νὰ δεχτοῦν ἐπικεφαλῆς τῶν κλιμακίων ἀνθρώπους τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἡ διαφωνία ἀνάμεσα στοὺς βουλευτὲς καὶ τὸ «κόμμα» συνεχίστηκε καὶ μὲ τὴ ματαιώση τοῦ σχεδίου τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Γραφείου νὰ συγκεντρωθοῦν ὅλοι οἱ βουλευτὲς τοῦ ΠΑΣΟΚ σ' ἕνα κτίριο. Τὸ σχέδιο τελικὰ ματαιώθηκε.

Διαφωνίες ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ μὲ τὸν τρόπο πού διευθύνει τὴν Κοινοβουλευτικὴ Ὅμάδα

ό Κοινοβουλευτικός Έκπρόσωπος, Άλευρās. Κατηγορείται, π.χ., ότι εύνοει όρισμένους βουλευτές και άλλους τούς παραγκωνίζει, κυρίως με τήν άνάθεση εισηγήσεων σέ νομοσχέδια στή Βουλή. Πρόχειρα άναφέρω, ότι οι υπεύθυνοι γιά τούς τομείς, κοινωνικών υπηρεσιών, Βγενόπουλος, οικονομικών, Φωτήλας, Βιομηχανίας, Άρχος, δέν πήραν μέχρι τώρα εισηγήσιν πών σέ μεγάλα νομοσχέδια τής άρμοδιότητάς τους.

Στό ΠΑΣΟΚ υπάρχουν επίσης πολιτικές και ιδεολογικές διαφωνίες, μερικές φορές έντονότερες άπ' ό,τι στά άλλα κόμματα. Άν μελετήσει κανείς προσεκτικά τό επίσημο όργανο του κόμματος, τήν έξορμηση, θά διαπιστώσει τίς διαφορές τάσεις πού επικρατούν. Έτσι, υπάρχει, π.χ., μιά ομάδα στήν Κεντρική Έπιτροπή γύρω

δέ άποκλείουν πλέον τή συνένωση των δύο κομμάτων.

Και τό ΚΚΕ πού βρίσκεται σέ άνοδική πορεία έχει τά προβλήματά του. Δέν πρέπει νά ξεχνάει κανείς τή μεγάλη διαφωνία τής ΚΝΕ πού έκδηλώθηκε στό 10ο συνέδριο και όδήγησε στήν παραίτηση του βουλευτή Γόντικα και τής βουλευτίνας Γιάννου. Φαράκος, Γόντικας, Γιάννου, άνήκουν στήν ομάδα Τσολάκη πού ζητάει περισσότερο όρθόδοξη γραμμή. Άντίθετα, ό Χ. Φλωράκης θεωρείται διαλλακτικός και ό Λουλής ίσορροπιστής. Έσωτερικά προβλήματα είχε επίσης τό ΚΚΕ με τήν είσοδο του Θεοδωράκη, πού πήγε δυό φορές με τόν Φλωράκη στή Μόσχα και τελικά πήρε σάν άντάλλαγμα γιά τήν προσχώρησή του τήν ύπόσχεση γιά τήν άπνομή του βραβείου Λένιν. Αυτό θεωρήθηκε άπο

αυτό, ό Βενιζέλος πιστεύει πώς θά διαδεχτεί τελικά τόν Ζίγδη, ό Χούτας είναι άνύπαρκτος.

Στήν ομάδα Πεσμαζόγλου τά ίδια: Ό Πεσμαζόγλου, άκολουθούμενος άπό τόν Κ. Άλαβάνο, θεωρεί ότι πρέπει νά γίνει άρχηγός ό Γ. Μαύρος, πού έχει δικαίωμα νά παίρνει τό λόγο σάν άρχηγός στήν Βουλή, οι Τσουδερού και Καρδαράς είναι ενάντιον τής λύσης αυτής, ενώ ό Παπαθεμελής παρακολουθεί μάλλον διάφορος. Παράλληλα, άλλοι, θέλουν νά συνεργαστούν με τήν ΔΗΣΕΚ, άλλοι όχι.

Ό ΔΗΣΕΚ, με τή σειρά της, θέλει τή συνεργασία με τήν ομάδα αυτή, όχι όμως τόν Πεσμαζόγλου έπικεφαλής. Ό «Πρωτοβουλία» έξάλλου, συμφωνεί κατά ένα μέρος με μιά συνεργασία με τήν ομάδα αυτή και με έπικεφαλής τόν Πεσμαζόγλου (Πρωτοπαπής-Τσάτσος), ενώ κατά τό άλλο μέρος (με Μαγκάκη έπικεφαλής) δέν επιθυμεί άρχηγία Πεσμαζόγλου.

Έθνική Παράταξη: Διάλυση

Τέλος, διαλυμένη σχεδόν είναι ή Έθνική Παράταξη, πού έχει και αυτή κατακερματιστεί σέ διάφορες ομάδες. Άλλη ομάδα είναι οι Ντόντος, Άποστολάκος, Παπαδάκης, Κοφίτσας, άλλη ή «Νεολαία» με τούς Έσατζήδες τής έφταετίας, ενώ άλλα στελέχη προσχωρούν στή Νέα Δημοκρατία. Τό μάταιο τής προσπάθειας αυτής έχει καταλάβει όπως φαίνεται και ό ιδεολογικός εκπρόσωπος της, Σ. Κωνσταντόπουλος, πού προσπαθεί νά άπαγκιστρωθεί, έξαγγέλλοντας τήν έκδοση νέου έντύπου με τόν τίτλο «Τόλημη».

Μέ δυό λόγια: τό κομματικό τοπίο στήν Έλλάδα δέν έχει ακόμα διαμορφωθεί όριστικά, ούτε μπορεί νά ύποστηρίξει κανείς, πώς τά κόμματα λειτουργούν με δημοκρατικές διαδικασίες. Τό βασικό ρόλο έξακολουθούν νά παίζουν τά πρόσωπα και όχι τά κόμματα - σέ πρώτο πλάνο σήμερα Καραμανλής - Παπανδρέου. Άλλά και ή διαδοχή του Κ. Καραμανλή θά κριθεί άνάμεσα σέ πρόσωπα. Οι ιδεολογικές ομάδες ή τάσεις θά παίζουν δευτερεύοντα ρόλο. Τά ίδια στό ΠΑΣΟΚ: θά κυριαρχεί σ' αυτό όσο ύπάρχει ό Α. Παπανδρέου.

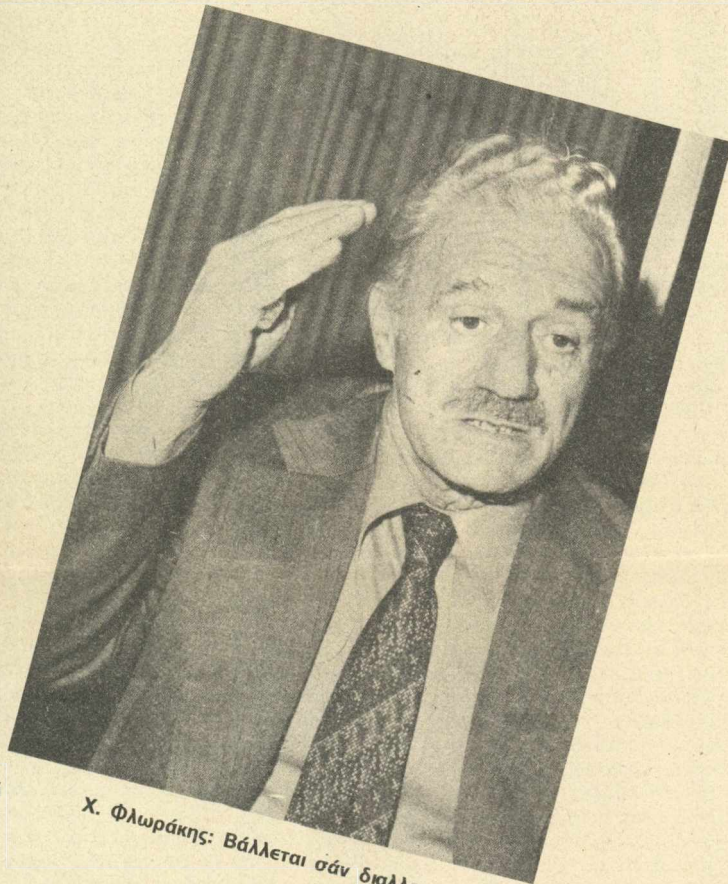
Ειδικότερα στή Νέα Δημοκρατία άναφέρονται τόν τελευταίο καιρό δυό κυρίως πρόσωπα πού εκφράζουν δυό βασικά άντιθέμενες τάσεις ό κ. Άβέρωφ, πόλος των στοιχείων άκροδεξιάς προελεύσεως και ό κ. Μητσotάκης έκφραστής και έμπνευστής τής διευρύνσεως. Υπάρχει πράγματι γιά τή Νέα Δημοκρατία πρόβλημα ιδεολογικού προσανατολισμού;

Νομίζω, ότι ή Νέα Δημοκρατία έχει κατ' έξοχή πρόβλημα ιδεολογικού προσανατολισμού. Αυτή τή στιγμή δέν μπορεί νά μιλήσει κανείς γιά ιδεολογική συνοχή στή Νέα Δημοκρατία. Μέ δυό λόγια: ιδεολογικά, ή Νέα Δημοκρατία κάθεται άνάμεσα σ' όλες τίς καρέκλες. Ίδιαίτερα, ύστερα από τίς τελευταίες «διευρύνσεις» και πρός τίς δυό κατευθύνσεις ό χώρος αυτός διακρίνεται από ένα ιδεολογικό κομφούζιο και από τάσεις πού ξεκινούν από άκροδεξιά και φτάνουν μέχρι τά σύνορα του ΠΑΣΟΚ. Όστόσο, οι ιδεολογικές αυτές τάσεις δέν παίζουν τόν άποφασιστικό ρόλο πού θά νόμιζε κανείς. Κι αυτό όφείλεται στό γεγονός, ότι υπέρτατη ιδεολογική άρχή στή Νέα Δημοκρατία φαίνεται νά είναι ή διατήρηση τής έξουσίας. Όφείλεται επίσης στήν άνυπαρξία διαδικασιών μέσα στό κόμμα, πού δέν επιτρέπει τήν καλλιέργεια ιδεολογικών ζυμώσεων και προβολής διαφορών. Είναι δύσκολο νά έντάξει κανείς σήμερα ιδεολογικά τό κόμμα τής Νέας Δημοκρατίας. Είναι λίγο άπ' όλα. Και προοδευτικό και συντηρητικό, με τάσεις άκροδεξιάς και σέ μερικές περιπτώσεις και κεντροαριστερές.

Πρόκειται άπλούστατα γιά ένα κόμμα πού



Δρ. Παπανδρέου: "Έχει και ΠΑΣΟΚ τίς «όμαδοποιή-» του.



Χ. Φλωράκης: Βάλλεται σάν διαλλακτικός.

άπό τόν Καθηγητή Σημίτη, πού διαφωνεί σέ διάφορα σημεία τής πολιτικής πού άκολουθεί ό πρόεδρος του κόμματος και κυρίως με τήν πολιτική του άπέναντι στήν Εύρώπη. Άπόδειξη των τάσεων και των διαφωνιών πού υπάρχουν και στό ΠΑΣΟΚ άποτελεί ή φράση πού κυκλοφορεί μέσα στό κόμμα: «όποιος πείσει πρώτος τόν Άντρέα, κι όποιος γλύψει πρώτος τόν Άλευρās».

Προβλήματα στά ΚΚΕ

Τά ίδια συμβαίνουν και στά άλλα κόμματα:

Είναι γνωστή ή μεγάλη διαγραφή του Ρήγα, τής Νεολαίας του ΚΚΕ - Έσωτ., λίγο πριν από τίς τελευταίες βουλευτικές εκλογές. Ό διαφωνία αυτή άνάμεσα στήν ήγεσία του κόμματος και τήν Νεολαία, αλλά και άλλα στελέχη συνεχίστηκε και μετά τίς εκλογές, με συνέπεια τήν άποχώρηση ή τή διαγραφή κάπου χίλιων ατόμων. Και στό ΚΚΕ-Έσ. υπάρχουν διάφορες τάσεις. Δέν είναι λίγοι, π.χ. αυτοί πού βλέπουν, ότι ή διαμάχη τους με τά στελέχη του ΚΚΕ λειτουργεί πιά σέ βάση προσωπικής άντιδικίας και

πολλούς μέσα στό κόμμα σάν άνεπίτρεπτη συνάλλαγή με έναν «ρεβιζιονιστή».

Στήν ΕΔΑ τά πράγματα είναι ακόμα χειρότερα. Διασπάστηκε σέ τρία κομμάτια. Στίς τελευταίες δημοτικές εκλογές, μερικά στελέχη της ύποστηρίξαν τόν Μπέη, άλλα τόν Θεοδωράκη. Άλλα πρόκεινται σήμερα στό ΠΑΣΟΚ, άλλα στό ΚΚΕ-έσ. κι άλλα στό ΚΚΕ.

Πολυδιασπάσεις στήν ΕΔΗΚ

Τό πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα όμαδοποίησης με τίς γνωστές συνέπειες είναι ή ΕΔΗΚ. Διασπάστηκε ύστερα από τίς εκλογές του 1974 και διαλύθηκε μετά τίς εκλογές του 1977. Άλλά και στίς ομάδες πού έμειναν στό χώρο αυτό επικρατούν διάφορες τάσεις. Στήν ομάδα Ζίγδη, ό Μπαντουβάς ύποστηρίζει ότι παραμένει ακόμα στήν ΕΔΗΚ, «όχι γιά τόν Ζίγδη, αλλά έπειδή έχει έκλεγεί με τό κόμμα

άσκει πραγματιστική πολιτική, διαχειρίζεται, δηλαδή, την εξουσία ανάλογα με τις ανάγκες που παρουσιάζονται καθημερινά και δίνει λύσεις που βασίζονται λιγότερο πάνω σ' ένα θεμελιωμένο ιδεολογικό υπόβαθρο και συγκεκριμένα πολιτική γραμμή και περισσότερο στην ανάγκη της στιγμής για τη διευθέτηση του θέματος που προκύπτει. 'Η κατάσταση αυτή μπορεί βέβαια να «βουλευεί» τη Νέα Δημοκρατία σαν κυβέρνηση, δεν την ευνουεί όμως όμως και σαν κόμμα που θέλει να επιζήσει.

Ποιά κατά τη γνώμη σας θα είναι η μελλοντική πορεία της Νέας Δημοκρατίας; Θα συνεχίσει τη διεύρυνση των γραμμών της με στοιχεία κεντρίας προελεύσεως ή θα στραφεί προς την παλιννόστηση των ακροδεξιών της Ε.Π.;

Κατά τη δική μου εκτίμηση, τά μηνύματα και των περυσινών βουλευτικών εκλογών και των εφειτινών δημοτικών είναι σαφή; υπάρχει τάση προς τ' άριστερά. 'Όταν, λοιπόν, διαπιστώνει κανείς από την ανάλυση, ότι ο ψηφοφόρος θέλει να πάει άριστερότερα, θά ήταν αυτοκτονία για ένα κόμμα, αν αυτό ακολουθούσε την αντίθετη κατεύθυνση. 'Η γνώμη μου είναι, ότι μόνο τότε θά αποκτήσει ιδεολογική ταυτότητα ή Νέα Δημοκρατία, αν αποκοπεί πλήρως από τὰ ακροδεξιά στοιχεία, αν αποκηρύξει τις συνεργασίες - φανερές ή συγκαλυμμένες - με χουντικά στοιχεία. Πιστεύω, πώς η επιλογή είναι: δημοκρατική γραμμή ή όχι. Και δημοκρατική γραμμή ή ανεξάρτητα αν θα είναι αυτή συντηρητική ή προοδευτική - με ακροδεξιά στοιχεία στους κόλπους ενός δημοκρατικού κόμματος δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστεί. 'Η Νέα Δημοκρατία δεν πρέπει να ξεχνά την ήμπερία της προκατόχου της, της ΕΡΕ, που αγάλιασε τὰ ακροδεξιά στοιχεία. Δεν μπόρεσαν ν' αφομοιωθούν ποτέ. Τό αποτέλεσμα είναι γνωστό: παρακράτος - χούντα. 'Η άποψή μου είναι, ότι μόνο με μία συνεπή διεύρυνση προς τό κέντρο θά μπορούσε ή Νέα Δημοκρατία να διεκδικήσει και πάλι την εξουσία. «Ανοιγματα» προς τή χούντα τρομάζουν τους μετριοπαθείς ψηφοφόρους και τους σπρώχνουν προς σχήματα που δείχνουν περισσότερο συνέπεια - έστω και σχετική - στη στάση τους απέναντι στα άκρα.

Νομίζεται ότι ή ένταξη της 'Ελλάδας στην ΕΟΚ και μόνο έστω αυτή θά την υποχρεώσει σε μία άσκηση πολιτικής περισσότερο φιλελεύθερης και προοδευτικής σε σχέση με τὰ άγρια πολιτικά ήθη» του παρελθόντος;

Δέν νομίζω, ότι ή ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα θά μετέβαλε τή νοοτροπία που επικρατεί στα ελληνικά πολιτικά πράγματα και τις συνθήκες που διεξάγονται εδώ οι πολιτικοί άγώνες. Ούτε είναι δυνατόν ή ένταξη να μās φτιάξει καλύτερους πολιτικούς, ούτε π.χ. καλύτερες έφημερίδες. Θά έχει ωστόσο μερικές θετικές έπιπτώσεις, κυρίως στον τρόπο τής όργάνωσης και λειτουργίας των κομμάτων και τής δράσης των κοινωνικών ομάδων και κυρίως θά αναγκάσει να παίρνονται αποφάσεις - σε όρισμένους τομείς τουλάχιστο - με διαδικασίες. 'Αναμφισβήτητα, ή ένταξη στην Κοινότητα θά έχει μακροπρόθεσμα θετικές έπιπτώσεις στη διαμόρφωση και λειτουργία τής πολιτικής ζωής του τόπου.

'Υπάρχει μία λέξη που τελευταία άπαντάται συχνά στο πολιτικό μας λεξιλόγιο: ή διεύρυνση. Νομίζεται ότι ή προσχώρηση στελεχών του Κέντρου στην Νέα Δημοκρατία γίνεται βάσει σχεδίου (καταγγελία ΕΔΗΚ) ή είναι προϊόν έλευθέρως βουλήσεως;

Αυτό που άσχολούνται ένεργά με τὰ πολιτικά πράγματα του τόπου πρέπει κάποτε να μάθουν ν' αντιμετώπιζουν τις διάφορες καταστάσεις που προκύπτουν, από δική τους υπαιτιότητα, με περισσότερη σοβαρότητα. Δέν μπορεί



σε κάθε άποτυχία να βλέπουν συνωμοσίες, ξένους δάκτυλους, ή ντοπιες και ξένες μυστικές ύπηρεσίες. Γεγονός είναι, πώς τό «άνοιγμα» του Κων. Καραμανλή προς τό Κέντρο επέτρεψε ή διάλυση του κόμματος τής ΕΔΗΚ. 'Αν ή ΕΔΗΚ ήταν κόμμα, δεν θά αναζητούσαν οι βουλευτές και τὰ στελέχη της στέγη. Γιατί δεν γίνεται αυτό και με τούς βουλευτές και τὰ στελέχη του ΠΑΣΟΚ; 'Υστερα, είναι κυμικό να υποστηρίζει κανείς, ότι στελέχη π.χ. σαν τόν Α. Κανελλόπουλο προσχώρησαν στην Νέα Δημοκρατία όχι από έλεύθερη βούληση.

Μία ακόμη λέξη έχει την ίδια συχνότητα: ή πόλωση. 'Εχετε την γνώμη ότι ή στελεχειακή άπεγύμνωση του Κέντρου οδηγεί στην πόλωση;

Οι διάφοροι πολιτικοί όροι που χρησιμοποιούνται στην 'Ελλάδα στις πολιτικές διαμάχες έχουν χάσει σχεδόν τήν άξία τους, γιατί ούτε ή επιλογή τους είναι πετυχημένη, ούτε χρησιμοποιούνται με τήν πραγματική τους έννοια, αλλά σαν συνθήματα. 'Όπως διεξάγονται οι πολιτικοί άγώνες στην 'Ελλάδα, έχουμε σχεδόν καθημερινά βερμπαλιστική πόλωση. 'Όταν λέει ο ένας άσπρο, ο άλλος λέει μαύρο και τό αντίθετο. Και τό κακό είναι, πώς τό θεωρεί υποχρέωσή του να πεί άσπρο ή μαύρο. Διαφοροποιημένη γνώμη σπάνια υπάρχει. Δέν μπορεί όμως να μιλήσει κανείς για πόλωση επειδή θά άποστελεχωθεί ίσως ή ΕΔΗΚ. Πόλωση υπάρχει, όταν συγκρούονται τὰ δυό άκρα. 'Αν δεν γίνει αυτό, δεν υπάρχει πόλωση. 'Αν τελικά ή Νέα Δημοκρατία, ακολουθώντας τήν εξέλιξη, μεταβληθεί σ' κεντρικό κόμμα - έστω και συντηρητικής απόκλισης - και από τήν άλλη πλευρά έχει ν' αντιμετώπισει τό ΠΑΣΟΚ - έστω και με τήν άδιαλλαξία που τό χαρακτηρίζει σήμερα σ' όρισμένα θέματα - πόλωση δεν υπάρχει. 'Υστερα, δεν είναι τὰ στελέχη που άποτελούν ένα κόμμα. Είναι οι ψηφοφόροι. Τό αποτέλεσμα των τελευταίων βουλευτικών εκλογών δεν μπορούν να χαρακτηριστούν πολωτικά. Και κάτι ακόμα: οι εκλογικές συνεργασίες οδηγούν λιγότερο σε πόλωση, απ' ό,τι ή καθημερινή άσκηση τής πολιτικής, είτε από τήν κυβέρνηση, είτε από τήν αντιπολίτευση. Οι λέξεις «πόλωση», «λαϊκό μέτωπο», «χουντοδεξιά» και άλλες παρόμοιες, χρησιμεύουν σαν άλλοθι, σαν ύποκατάστατο, για τήν έλλειψη προγράμματος, πολιτικής γραμμής και πολιτικού περιεχομένου. Δέν είναι, λοιπόν, ή έλλειψη στελεχών που μπορεί να όδηγήσει σε πόλωση, αλλά ή έλλειψη προγράμματος, ή έλλειψη κυρίας έμπιστοσύνης του ψηφοφόρου

ότι ό ένας ή ό άλλος κομματικός σχηματισμός είναι σε θέση να τόν εκπροσωπήσει στην κυβέρνηση ή στην αντιπολίτευση. Πόλωση σημαίνει μη λειτουργία τής δημοκρατίας. 'Όσο δημοκρατικότερα λειτουργεί τό πολίτευμα, τόσο μειώνονται οι προϋποθέσεις για πόλωση. Κι αυτό πρέπει να τό ένστερνιστεί πρώτη ή κυβέρνηση.

Σύμφωνα με κάποιους έρμηνευτές των εκλογικών δημοτικών άποτελεσμάτων ή Νέα Δημοκρατία δεν επέξτεινε τήν λαϊκή της βάση με τις προσχωρήσεις κεντρικών στελεχών. Ποιά εξήγηση δίνετε σ' αυτό;

'Εδώ πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ένα πράγμα: μέχρι ποιά σημείο μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει τὰ άποτελέσματα των δημοτικών εκλογών, για να βγάλει συμπεράσματα για τυχόν μεταποτίσεις ψηφοφόρων και σε προσεχείς βουλευτικές εκλογές. 'Αν συγκρίνει κανείς τὰ ποσοστά από τό 1974 μέχρι τό 1978, δηλαδή τις βουλευτικές με τις δημοτικές εκλογές, διαπιστώνει μεταποτίσεις ψηφοφόρων προς τ' άριστερά, έκτός από όρισμένες περιοχές που φαίνεται ότι έφερε κάποιο άποτέλεσμα ή διέυρυνση. 'Αν συγκρίνει όμως κανείς τις δυό τελευταίες δημοτικές εκλογές μεταξύ τους, δηλαδή του 1975 και του 1978, δεν μπορεί να πεί, ότι διαπιστώνεται τέτοια τάση. 'Αντίθετα: ή αντιπολίτευση είχε πάρει στους μεγάλους δήμους τής χώρας ('Αθήνα, Πειραιά, Πάτρα, Θεσ/νίκη κλπ.) στις δημοτικές εκλογές του 1975 μεγαλύτερα ποσοστά απ' τις σημερινές εκλογές. Παρ' ό,τι, δηλαδή, ή αντιπολίτευση είχε αύξηση τής δύναμής στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές, σημείωσε πτώση στις φειτινές δημοτικές εκλογές.

Γενική διαπίστωση είναι, ότι υπήρξε μία μετωπική αντιπαράθεση δύναμewν, ιδιαίτερα στο δεύτερο ήμισυ. Στην αναμέτρηση του δεύτερου ήμισυ έγινε πτωχολόγος συσπείρωση των ψηφοφόρων γύρω από τό ιδεολογικό μπλόκ που τούς εξέφραζε. 'Εχει, δηλαδή, ίσως περισσότερη πολιτική σημασία ο δεύτερος από τόν πρώτο γύρο.

'Όστόσο, έξαιτίας των μειωμένων προϋποθέσεων σύγκρισης που άνέφερα, δύσκολα μπορεί να πεί κανείς, ότι τό άποτέλεσμα των δημοτικών εκλογών ήταν πλήρως υπέρ τής κυβέρνησης, ή υπέρ τής αντιπολίτευσης. Σημασία στην ανάλυση δεν έχει, ποιός τελικά κατέλαβε τό δημαρχιακό ή κοινοτικό αξίωμα, αλλά τὰ ποσοστά των ψήφων, οι αναλογίες, που δεν είναι ενιαίες. 'Ετσι, π.χ., ενώ ή αντιπολίτευση κέρδισε τή δημαρχία στο 'Ηράκλειο τής Κρήτης, στην Πάτρα και στην 'Αθήνα, έχασε σε ποσοστά ψήφων. Στην Καβάλα επίσης έχασε και τή δημαρχία και ποσοστά ψήφων. 'Ανάλογες διαπιστώσεις μπορεί να κάνει κανείς και σε πολλές άλλες περιοχές. 'Η αντιπολίτευση είχε επίσης άπώλειες προσωπικοτήτων σε σύγκριση με τις εκλογές του 1975. Παράδειγμα: Ούτε ο Παπαθεοδώρου, ούτε ο Βουλόδημος χρησιμοποιήθηκαν και πάλι.

'Ενα άλλο φαινόμενο των δημοτικών εκλογών, που δυσκολεύει τήν ανάλυση, είναι, ότι στην 'Αθήνα, π.χ. πήραν τήν πλειοψηφία ήθοποιοί, ποδοσφαιριστές, αθλητικοί παράγοντες, κλπ., υποψήφιοι, δηλαδή, σύμβουλοι που δεν θεωρούνται στελέχη τής πολιτικής ζωής. Στην περίπτωση αυτή, βασικό ρόλο έπαιξε ο βαθμός που είναι κάποιοι γνωστοί. Γεγονός που οδηγεί στό συμπέρασμα, ότι ή έλλειψη διαδικασιών μέσα στα κόμματα και στην πολιτική ζωή του τόπου γενικότερα και ή έλλειψη δυνατοτήτων προβολής λόγω τής κακής λειτουργίας των μέσων μαζικής επικοινωνίας δεν επιτρέπει τήν ανάδειξη και προβολή στελεχών που θά μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στην τοπική αυτοδιοίκηση και στα κόμματα.

'Από τήν άλλη πλευρά, ενώ ή αντιπολίτευση